

28.07.2022.

Uz

Nr. 2.5/2022/2533

Nr.

**Sabiedrisko pakalpojumu
regulēšanas komisija
Ūnijas iela 45
Rīga
LV-1039***Par Konsultāciju dokumentu par kapitāla izmaksu
uzskaites un aprēķināšanas metodikas projektu*

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (turpmāk – Regulators) 2022.gada 14.jūlijā izsludināja publisko konsultāciju par kapitāla izmaksu uzskaites un aprēķināšanas metodikas projektu (turpmāk – Konsultāciju dokuments).

AS "Augstsprieguma tīkls" (turpmāk – AST) ir iepazinusies ar Regulatora 2022.gada 14.jūlija Konsultāciju dokumentu un sniedz sekojošus priekšlikumus un komentārus.

Atbilstoši Konsultāciju dokumentam, tiek plānots veikt šādas izmaiņas attiecībā uz kapitāla izmaksu noteikšanu elektroenerģijas pārvades sistēmas pakalpojumiem:

- turpmāk regulēto kapitāla atdeves likmi noteikt nominālajā, nevis reālajā izteiksmē;
- regulēto aktīvu bāzes (turpmāk - RAB) vērtībā neiekļaut aktīvu pārvērtēšanas, kas veikta pēc 2021.gada 31.decembra, rezultātus;
- paredzēta iespēja noteiktos gadījumos kompensēt kapitāla izmaksu pieaugumu, kas rodas viena regulatīvā perioda ietvaros;
- noteikt, ka RAB nolietojums ir aprēķināms tikai ar lineāro metodi;
- noteikt minimālo atļauto lietderīgās lietošanas laiku konkrētām aktīvu grupām;
- precīzi noteikt gadījumus, kad ir atļauts nolietojuma pārrēķins;
- ieviest arī citas izmaiņas.

AST Konsultāciju dokumentā ietverto iniciatīvu turpmāk elektroenerģijas pārvades komersantiem piemērot nominālo, nevis reālo kapitāla atdeves likmi, kopumā vērtē pozitīvi. Nominālās likmes pielietošana šī brīža augstas inflācijas periodā ir uzskatāma par atbilstošu un ir atbalstāma.

Attiecībā uz RAB vērtības noteikšanu Konsultāciju dokumentā tiek norādīts, ka turpmāk kapitāla izmaksu aprēķinos ir izmantojama tāda RAB vērtība, kas neiekļauj pārvērtēšanas, kas veikta pēc 2021.gada 31.decembra, vērtību. Šādas izmaiņas tiek

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

pamatotas ar nepieciešamību ieviest vienlīdzīgu RAB uzskaiti dažādās nozarēs un to, ka patreizējā makroekonomiskajā situācijā inflācijai un kapitāla tirgiem ir pretējas tendences. 2021.gada 31.decembris ir izvēlēts kā pēdējās pieļaujamās RAB pārvērtēšanas datumu, jo šajā brīdī regulētie komersanti salīdzinoši nesēn ir veikuši pārvērtēšanu, un tas bija pirms šobrīd novērojamās rekorda inflācijas.

Nepieciešamība nākotnes RAB vērtībā izvairoties no turpmākās pārvērtēšanas rezultātiem izriet jau no iepriekšminētās nominālās likmes būtības. Proti, nominālā likme iekļauj sevī inflācijas komponenti, un tādēļ šī komponente vairs nav jāiekļauj RAB vērtībā (kā pārvērtēšanas papildu vērtība). Tādēļ Konsultāciju dokumentā ietvertais priekšlikums par turpmāku RAB pārvērtēšanas aizliegšanu ir saprotams.

Tomēr, AST vēlas vērst uzmanību, ka praksē šāda pieejas maiņa (no regulāras RAB pārvērtēšanas uz RAB pārvērtēšanas pārtraukšanu) var izraisīt zināmus sarežģījumus, kurus ir nepieciešams risināt nekavējoties pēc jaunās pieejas ieviešanas. Proti, saskaņā ar starptautiskajiem finanšu pārskatu standartiem, komersantiem, kuri vēsturiski ir regulāri veikuši pārvērtēšanu, tā ir jāveic arī turpmāk ne retāk kā reizi piecos gados. Tas nozīmē, ka, AST nākotnē veicot aktīvu pārvērtēšanu, finanšu uzskaites aktīvu vērtība atšķirsies no tās, kas ir jāpielieto RAB vērtības aprēķinam. Ņemot vērā AST pamatlīdzekļu vērtību, kas 2021.gada 31.decembrī sasniedza 686 milj.EUR, nākotnes pārvērtēšanu rezultātā atšķirība starp bilances vērtību un RAB vērtību var būt būtiska. Turklāt, RAB vērtības atvasināšana no bilances vērtības, atskaitot konkrētu pārvērtēšanu ietekmi, var būt ļoti sarežģīta, jo ir jāveic pārrēķins ne tikai aktīva vērtībai, bet arī jākorrigē tā vēsturiskais nolietojums (no pārvērtēšanas brīža līdz RAB vērtības noteikšanas brīdim).

Tādēļ, lai RAB aplēsi varētu veikt pārskatāmāk, komersantam būtu paralēli finanšu grāmatvedībai jāuztur arī regulatīvā uzskaitē. Uz šādas regulatīvās uzskaites nepieciešamību netiešu norāda arī Kapitāla izmaksu uzskaites un aprēķināšanas metodikas projekta 11.punkts. Ir jāņem vērā tas, ka šāda papildu regulatīvā uzskaitē ir saistīta ne tikai ar papildu administratīvo slogu, bet arī ar potenciālu risku. Pirmkārt, šāda uzskaitē ilga laika periodā var būt sarežģīta un kāda vienreiz pieļauta kļūda var izvērst lielas vērtību nesakritības nākotnē. Otrkārt, ikgadēja audita ietvaros zvērināti revidenti pārbauda tikai finanšu uzskaiti, tātad šādas regulatīvās uzskaites dati nebūtu auditēti. Tādēļ šādai pieejai ir ļoti būtiska Kapitāla izmaksu uzskaites un aprēķināšanas metodikas projektā ietverta norāde par to, kāda rīcība no komersantiem ir sagaidāma un kā tieši tiks aplēsta RAB.

Atbilstoši iepriekš minētajam, vai AST pareizi saprot, ka tiek sagaidīts, ka komersanti veiks un uzturēs arī regulatīvu uzskaiti, papildus finanšu uzskaitē? Vai Regulators plāno nākotnē RAB vērtību, atskaitot pārvērtēšanas pēc 2021.gada 31.decembra efektu, noteikt, koriģējot bilances aktīvu vērtību? Ja jā – AST lūdz Regulatoru sniegt metodiskas norādes par to, kādu tieši matemātisku korekciju rezultātā Regulators plāno no bilances vērtības nonākt līdz RAB vērtībai.

Konsultāciju dokumenta 5.nodaļā, kā arī Kapitāla izmaksu uzskaites un aprēķināšanas metodikas projekta 20. – 30. punktā Regulators norāda turpmāko nolietojuma aprēķināšanas un uzskaites kārtību. Pirmā izmaiņa, salīdzinot ar šobrīd spēkā esošo regulējumu, ir nosacījums, ka nolietojuma aprēķins tarifā var tikt veikts tikai ar lineāro metodi. Otrā izmaiņa – Regulators ir nodefinējis aktīvu grupas un katrai grupai ir noteikts minimālais lietderīgās kalpošanas laiks. Trešā izmaiņa – ir noteikti konkrēti gadījumi, kuros ir iespējams pārskatīt un mainīt atlikušo nolietojuma laiku.

AST izprot Regulatora motivāciju un mērķi, veicot augstākminētās izmaiņas nosacījumos, kas attiecas uz nolietojumu. Šīs izmaiņas ir savā starpā saistītas un to kopējā struktūra ir saprotama. Tomēr, AST vēlas pievērst uzmanību tam, ka šai pieejai var būt vairākas problemātiskas nianšes, kuras nepieciešams atrisināt pēc iespējas ātrāk.

Regulatora noteiktie nosacījumi attiecībā uz aktīvu lietderīgo kalpošanas laiku var atšķirties no komersantu grāmatvedības uzskaites. No finanšu uzskaites perspektīvas, komersantam nav pienākums uzskaiti veikt pēc regulatīviem nosacījumiem, bet gan pēc finanšu grāmatvedības nosacījumiem. Līdzīgi, kā minēts iepriekš par RAB vērtību nākotnē, tas nozīmē, ka nākotnē nolietojums, kas aprēķināts komersanta finanšu grāmatvedībā, var atšķirties no nolietojuma, kas jāaprēķina regulācijas ietvaros. Šī atšķirība šajā gadījumā rastos ne tikai pārvērtēšanas efekta izslēgšanas dēļ, bet arī tādēļ, ka starp abām uzskaitēm var atšķirties pieņēmumi par aktīvu nolietojumu.

Otrkārt, izvērtējot Regulatora izstrādāto sarakstu ar aktīvu grupām un tām noteiktos minimālos lietderīgās lietošanas laikus, dažos gadījumos ir saskatāmas potenciālas problēmas. Proti, Regulatora norādītais minimālais lietošanas laiks ēkām (atkarībā no ēkas veida 150 līdz 15 gadiem), mēbelēm (10 gadi), vieglajam autotransportam (10 gadi) un datortehnikai (5 gadi) pārsniedz AST finanšu uzskaitē noteikto kalpošanas laiku konkrētajām grupām. Tādēļ, ja vien netiek koriģēti šie nosacījumi attiecībā uz šīm grupām, tad nākotnē būs novērojama atšķirība ne tikai starp regulatīvo uzskaiti un grāmatvedības uzskaiti, bet arī ar faktisko praksi attiecībā uz aktīvu lietošanu. AST saprot, ka Regulators, nosakot minimālo kalpošanas laiku nespecifiskām aktīvu grupām, ir vadījies no Ministru kabineta 2018.gada 13.februāra noteikumos Nr.87 "Grāmatvedības uzskaites kārtība budžeta iestādēs" noteiktajiem kritērijiem. Tomēr, AST vērs uzmanību, ka piemēram, transporta līdzekļu izmantošanas apstākļi, noslodze un intensitāte ievērojami atšķiras no to izmantošanas prakses budžeta iestādēs, attiecīgi atšķiras arī lietderīgās kalpošanas laiks.

Izvērtējot augstāk minētos apstākļus, AST aicina Regulatoru pārskatīt minēto aktīvu grupu minimālos kalpošanas laikus, tos tuvinot komersantu finanšu uzskaitē noteiktajiem kalpošanas laikiem.

Tāpat, AST vērs uzmanību, ka nodrošinot saimniecisko darbību, komersantiem var veidoties arī jauna veida aktīvi un to grupas, kas nav minēti Konsultāciju dokumenta pielikumā Piemēram, 2024.gadā AST plāno uzstādīt elektroenerģiju uzkrājošās baterijas un sistēmas sinhronizācijas un inerces iekārtu (sinhrono kompensatoru) AST lūdz Regulatoru *sniegt skaidrojumu, kā ir plānots nākotnē risināt šādas situācijas, kā*

arī aicina rast iespēju šādas situācijas atrunāt Kapitāla izmaksu uzskaites un aprēķināšanas metodikā.

Konsultāciju dokuments nerisina elektroenerģijas pārvades sektorā augošu problēmu ar trešo personu finansētu aktīvu kapitāla atdeves vai nolietojuma iekļaušanu RAB un pārvades sistēmas tarifā. 2022. gadā trešo personu finansētu aktīvu īpatsvars AST bilanci sasniedz 34% un pēc sinhronizācijas aktivitāšu noslēguma 2026. gadā šādu aktīvu īpatsvars pārsniegs 50%. Šiem aktīviem nokalpojot lietderīgo kalpošanas laiku sistēmas operators būs spiests veikt nesamērīgi straujas investīcijas to aizvietošanai un attiecīgi būtiski palielināt pārvades sistēmas tarifu. AST apzinās, ka šī jautājuma risinājums ir plašāks par Konsultāciju dokumenta tvērumu, bet vienlaikus aicina Regulatoru aktualizēt šo jautājumu plašākā diskusijā, kas aptver vienlīdz Eiropas Savienības līdzfinansējuma institūciju izvirzītos nosacījumus, gan pārslodzes maksas ieņēmumu un klientu līdzfinansēto aktīvu regulējumu.

Valdes priekšsēdētāja

Gunta Jēkabsone

Valdes loceklis

Mārcis Kauliņš

Grava
mara.grava@ast.lv